

Славољуб С. Лекић*

Пољопривредни факултет, Универзитета у Београду

ПОСТПАНДЕМИЈСКИ ПОРЕДАК

Сажетак

У чланку се разматрају односи великих сила после пандемије и могући одговори Србије. Од односа Русије, САД и Кине највише ће зависти развој догађаја на простору бивше СФРЈ и Европе. Следи скоро преуређење балканског провизоријума. Главни правци деловања српске елите усмерени су према великим и регионалним силама: САД, Русији, Кини, Турској и Немачкој. Српска елита данас стоји између политике несврставања утемељене у време СФРЈ и покушаја да достигне неутралност док трају преговори великих сила о новим интересним сферама. Особена космополитика Србије омогућила би држави и народу да на темељу географског положаја и духовног наслеђа, те високих идеала и циљева, ступи у сложене односе са утицајним елитама великих сила и изгради нови државотворни облик усклађен с наступајућим поретком света.

Кључне речи: Србија, Балкан, српска елита, САД, Кина, Русија.

---

* Пољопривредни факултет, Универзитета у Београду

УВОД

Пандемија изазвана вирусом корона 2020. најавила је успостављање новог типа економских, политичких и социјалних односа. Ставила је тачку на потрошачко друштво XX столећа и његовог главног јунака - средњу класу. Глобализацију какву смо до сада знали окончало је глобално ванредно стање, глобални карантин и полицијски сат. Надограђен је концепт суверенитета заснованог на праву владара да одлучује о изузетку, ванредном стању (Шмит, 2001). Први пут је одлуку о рату против невидљивог непријатеља (вирус) донео непознати суверен (епидемиолог) и истовремено ставио неколико милијарди становника планете у изолацију. Постпандемијски поредак резултанта је деловања великог броја интересних група и држава супротстављених око изградње новог света.

ПОБЕДНИЧКИ ТРОУГАО

Изгледа да ће се нови свет искристалисати након окончања рата најутицајнијих елитних група окупљених у троуглу Вашингтон-Пекинг-Москва. Елите су груписане у неколико гроздова одлучивања и промишљања о космополитици – путу до великих циљева утемељених на религији, философским учењима, футурологији, езотерији и науци. Свака космополитика разрешава питање смисла, највиших вредности и човековог постојања у васиони. Носиоци изворних погледа на свет надахнути су различитим осећањима пресудним за његово уобличавање. Односи поверења и неповерења, посвећеност, осветољубивост, упорност, преданост, цинизам, духовна просветљеност, смелост или свелост чланова елита, играју важну улогу у опредељивању дате космополитике. Њујорк је данас центар финансијске интернационале (емисија и камата) спремне за глобални дигитални трансхуманизам укотвљен у међународним институтима (Волстрит, ММФ, СБ, СЗО, СТО и др.). Супротстављен му је Трампов покрет са седиштем у Вашингтону (Бела кућа) чврсто опредељен да обнављањем капитализма и национализма започне нови талас технолошких иновација у САД. Ослања се на конзервативне елитне групе и америчке оружане снаге. Лондон је седиште

савеза Виндзора (старо племство) и Ротшилда («мењачи») под старатељством кабалиста. Ватикан је центар уједињене Европе са пројектом новог националсоцијализма ослоњеног на континенталне европске елите. Пекинг је седиште елите новог војно-комунистичког поретка која гради дигитално друштво засновано на социјалним кредитима а ослања се на армију. Москва је носилац пројекта Евроазије али он још увек није довршен и објављен. На крају, Нови Халифат је покушај обједињавања десетина исламских држава са седиштем у Истамбулу (Ердоган). Доласком на место председника Кине Си Ђинпинга (2013), устоличењем Папе Франциска (2013), проглашењем Исламске државе Ирака и Леванта (2014) те избором Доналда Трампа за председника САД (2016) постављен је мизансцен глобалног сукоба у периоду 2021-2024. Промена светског поретка започела је ратом између западних либерала и света ислама а наставља се сукобом америчких националиста и кинеских комуниста. Космополитичка расправа данас се најјасније исказује у равни геополитике. Видљива је као дихотомија копно-море, јунаци-трговци и тиче се најкрупнијих питања светске политике: граница, стратегија ратовања, савеза држава, те основних начела управљања великим просторима. Ове теме разрађују се доношењем геополитичких одлука појединих држава и међународних институција у области спољне политике (дипломатија), одбране, безбедности, науке, образовања, економске политике. И после Другог светског рата нови поредак је успостављен између три стране. Црвена империја (копно) обухватала је СССР, Монголију, Кину. Свет капитализма чиниле су САД и Британија (небо и море). Црна империја (европско племство ослоњено на Ватикан) обухватала је Немачку, Италију, Мађарску, Румунију, Бугарску и Јапан. Други светски рат је привреду засновану на угљу, електротехници и радију превео на економију нафте, мотора с унутрашњим сагоревањем, телевизије, ракетне технике. Копно Евроазије (СССР) бранила је Црвена империја; за превласт на мору (Атлантук, Медитеран, Пацифик) и у ваздуху борила се Капиталистичка империја. Експанзија Црне империје спречена је ударима остале две и њеном капитулацијом. Британија се нашла у кругу победника али је изгубила своје колоније а Црвена империја је била међу победницима али није достигла све постављене циљеве. Истински победник биле су САД.

Хладни рат донео је пораз СССР-а (кубанска криза, сукоб са Кином) и после његовог распада са Кремља је скинута црвена застава и стављен знак европских демократа, масонски црвено-плаво-бели триколор (братство, слобода, једнакост). Међу савременим аналитичарима (посебно западним), често се расправља о будућим односима Москве и Пекинга и углавном их разматрају као конкурентске. Из мноштва анализа руско-кинеских веза посебно се издвајају два гледишта. Прво, да су либерална, капиталистичка Русија и комунистичка Кина удружене против САД. Друго, да ће Русија пре или касније постати плен Кине што би последњој дало неслућену снагу.

КИНА СА РУСИЈОМ

Раширено мишљења о стратешком савезу двојице против трећег (САД) нема упориште у објективној стварности. Примера ради, Кина није признала присаједињење Крима Русији, нити по том важном питању (и другим) између две велике силе постоји усаглашена политика. А међу мноштвом НАТО држава постоји сарадња по свим крупним питањима, укључујући и статус Крима према коме имају исти став од Кримског рата (XIX столеће) до данас. Осим тога, тренутне економске снаге Русије и Кине нису уједначене. Кинески извоз у САД 2018. био је 557,9 милијарди долара (амерички дефицит је 378,6 млрд. долара) и приближан је целокупном извозу Русије (The Office of the US Trade Representative, 2018). Несразмера извозних снага Русије и Кине онемогућава успостављање стратешких односа. Наравно, они нису искључени у будућности пошто се поставе фигуре за следеће одмеравање снага (2021-2024).

Русија на све начине настоји да осујети и разбије непријатељске коалиције против којих се борила у XIX и XX столећу. Империју је изградила да би одбила нападе европског а потом евроатлантског света а не из жеље да победи и влада. Да је тако, народе у својој утроби одавно би уништила или претопила као што чине Лондон и Вашингтон столећима. Кремљ је на темељу досадашњег искуства закључио да савези стварају обавезе и скоро неминовно воде у рат те је одлучио да их на све начине избегава. Дефанзивну позицију Русија јача посредно, извозом наоружања и подстицањем

уздицања регионалних центара моћи - потенцијалних седишта интересних сфера. Москва је настојала да јој се поред Пекинга и Вашингтона придруже барем по један регионални центар из јужне Америке и из Африке. Успостављање четири или пет интересних сфера коалицију двојице против трећег чини неизвесном. Али данас није изгледно успостављање два нова светска центра. У сваком случају Кремљ ће у будућности вероватно подстицати успињање самосталних зона глобалног значаја. Москва свим средствима покушава да избегне сукоб и у задњем часу уђе у завршницу рата. Не жели да на следећој мировној конференцији буде као и у Јалти када су САД заједно са Русијом и на рачун Русије постале једини прави победник другог светског рата. Пошто се распламсава сукоб САД и Кине, Кремљ настоји да води политику као Вашингтон за време II светског рата а коју је скицирао Хари Труман изјавом да ће САД ако виде да побеђује Немачка помоћи Русији, а ако победи Русија помоћи ће Немачкој и дозволити да се међусобно исцрпе напомињући да ни у једној ситуацији не види победу Хитлера (McCullough, 1992). Кремљ верује да је пропао амерички покушај успостављања новог поретка против Русије, на рачун Русије и на рушевинама Русије. Овоме у прилог иде и изјава Путина о смањењу страха од оживљавања бившег СССР-а (ТАСС, 2020).

КИНА VS. РУСИЈА

Гледиште да је Русија пре плен него савезник има много заступника. Њему у прилог често се наводе: 1) опадање броја становника РФ, 2) мањкаво руско управљање мултиетничком и мултиконфесионалном заједницом, 3) економске тешкоће (неразуђена економија) и 4) недоречени и напети односи РФ са САД, источноевропским и западноевропским земљама (Sohu, 2019). Опадање броја становника у Русији, стицајем околности, поклопило се са пропадањем СССР-а. О обиму промена руске популације говори и смањење удела Руса у укупном становништву и њихово мешање са другим етносима (изградња совјетског народа). При процени слабе насељености евроазијског простора ваља имати у виду да је већи део Русије непогодан за лагодан живот. Отуда савремена демографска

слика Русије захтева суптилније сагледавање, посебно што упадљиво одудара од прилика у XIX столећу. Чини се да смањење броја становника у Русији посебно омета планове Кремља те је принуђен на изналажење посебних метода управљања империјом.

Поред демографске слабости Русије често се истиче њен спор економски раст у односу на друге велике силе. Сходно томе Русија је поређена и изједначавана са земљама без нуклеарних технологија или космичких истраживања као што су Италија, Шпанија или Саудијска Арабија. Будући да промене у светским односима све више истичу важност идеологије и војно-политичке моћи (космополитика и геополитика) економски чинилац је другоразредног значаја. Русија би сменом економског модела могла за неколико година да изведе заокрет и започне нови талас технолошких иновација. Промене на економском и идеолошком пољу Кремљ је отпочео избором нове владе не челу са М. В. Мишустиним у јануару 2020. Питање асимилације и симбиозе Руса и других народа посебно је занимљиво. Наиме, већ дуже од два столећа преовлађује став у западним земљама (изгледа и у Кини) да су државе са верски и етнички измешаним становништвом слабије од једнонационалних. Али у Русији је сасвим другачија пракса. Она у свом империјалном пространству столећима обједињава бројне народе различите историје, обичаја и религија и није покушала да их истреби или асимилује. Можда се то десило услед недовољног броја Руса. Како год, захваљујући том космосу народа и њиховој јединственој симбиози победила је у II светском рату и полетела у свемир. Отуда етничко и верско питање у савременој Русији има светски значај будући да је неодвојиво од два велика експеримента етногенезе. Први је учињен у САД где је створен амерички народ, а другим је у СССР-у обликован совјетски. Наиме, у САД је изведена хомогенизација становништва истребљењем Индијанаца и дуготрајним политичким и културним стапањем (*melting pot*) усељеника из различитих делова света (Африка, Европа, Азија). Након столећа етнокултурног инжењерства у САД се истовремено отварају расно и социјално питање. Природа и домети мешања народа у северној Америци и етничке симбиозе у Евроазији још увек су недовољно објашњени.

Посебно је нејасан исход етничког, религијског и културног експеримента у западној Европи започетог средином XX столећа. При сагледавању демографске слике великих сила ваља имати у виду и то да је део верских и етничких сукоба у СССР-у, делимично и у Кини, последица утицаја евроатлантских земаља. Процеси који добијају на замаху са обе стране Атлантског океана резултат су дуге колонијалне политике Европљана а не непријатељства неевропских народа према Европи. Време ће оценити учинак руских, кинеских и евроатлантских елита на пољу етничке и културне политике.

Напокон, супротстављеност Кине (Азија) и Русије (Евроазија) с пажњом разматрају атлантисти, посебно из разлога што за два столећа нису успели да прикупе потребну армију за освајање Русије. Русија и Кина данас су партнери који опрезно продубљују сарадњу пошто су нашли равнотежну тачку у међусобним односима (The Saker, 2018). Отуда Русија пажљиво помаже Кини да се брани од притиска САД о чему сведочи и дозвола Москве да Пекинг распореди ракете уз руску границу (РТС, 2017). Упркос напора запада да удаљи Москву и Пекинг, у Кини трезвено закључују да је неразумно посезати за ресурсима које је Москва већ вољна да прода. Рат за Сибир покварио би Кини лукративну сарадњу с Евроазијом и донео јој сигурну пропаст. Колико год да запад прижељкује рат Кине и Русије, он у догледно време није изгледан јер подразумева дубоке промене у самој Кини.

СРПСКЕ ПОЗИЦИЈЕ

Елита југословенске револуције конституисана 1941-1948. до данас није мењала своју политичку оријентацију. Ако је у првим годинама тек назначавала тезе на пољу космополитике или геополитике, након 1948. определила се за геополитику атлантиста. У раздобљу 1992/2000. српска елита југословенске оријентације одрекла се било каквог разматрања у сфери космополитике, геополитике чак и важнијих питања у области дипломатије и унутрашњих послова и окренула се ЕУ. За узврат, добила је право да користи дивиденде од актива приватизованих на простору бивше СФРЈ (Лекић, 2013).

Међутим, тешка криза ЕУ и евроатлантског света данашњу српску елиту (баштиник југословенске револуције) присилила је да потражи нова упоришта пошто се на светској сцени све брже успостављају и смењују савези елита. Суочена с непријатељством европског света српска елита учила је прилику за сарадњу с Кином, првенствено вреднујући њену привреду у замаху (Павловић, 2017). Осим што има вишедеценијску пријатељску политику према Србији, Кина не припада европској цивилизацији те јој је прихватљива било која елита у Србији спремна на сарадњу у области економије. Понекад промиче чињеница да је Кина национална држава (за разлику од САД, Русије и Британије) те према Србији (или европским државама) формира политику ситуационо а не идеолошки. Многољудност Кине, велике производне могућности и идеолошка прилагодљивост били су њена главна предност у односу на СССР при успостављању савеза са САД и западним светом 1970-их. Кина је у другој деценији XXI столећа покушала да настави са старим моделом глобализације како би добила довољно времена да своју привредну структуру уклопи у нови економски поредак. Али Трампов покрет раскинуо је уговор са Пекингом и започео успостављање новог америчког поретка. Управо су криза глобалног економског поретка и ЕУ кинески тип глобализације (идеолошка неутралност) учиниле посебно привлачним балканским политичким круговима. Ово уверење поткрепљено је различитим анализама које не доводе у питање кинеску економску доминацију крајем треће деценије овог столећа (Николић, Петровић, 2020). Упркос скромним изгледима Пекинга да у своју интересну сферу уврсти Балкан, трговинска, културна и безбедносна сарадње Србије и Кине доживела је процват. Склопљени су договори о изградњи саобраћајница на траси пројекта „Један појас један пут”, успостављена је сарадња у области телекомуникација, културе и безбедности подизањем великог информационо-културног центра Конфуције на Новом Београду. Осим тога, српска влада се упустила у продају смедеревске железаре и РТБ Бор-а Кини. Упркос трговинских уговора и продаје стратешких предузећа и локација, Србија овом сарадњом с Пекингом није успела да подигне међународни рејтинг и скицира космополитику нужну за предстојеће преговоре с великим силама. Опредељење за сарадњу с Кином очекиван је избор српске елите начињен

ради очувања позиција стечених средином XX stoleћа а не срачунато занемаривање Русије (у корист Кине), како подозревају представници националне струје (Анђелковић, 2020). Отуда део српске националне јавности негује став да би Србија ваљало да се угледа на спољну политику Јосипа Броза (Павић, 2020).

Насупрот односа са Пекингом, Београд и Москва продубљују сарадњу у сенци прошлости. Србија и Русија баштине вишестолетно пријатељство али у XX stoleћу совјетска и југословенска елита нашле су се на различитим задацима и на супротним странама. После престанка важности јалтског политичког договора (пад берлинског зида) Србија је покушала, без успеха, да се укључи у једини евроатлантски савез. У измењеном односу великих сила Београд тражи своје место и стога је започео опрезно продубљивање политичке сарадње с Русијом и јачање привредних веза с Пекингом. Тек случај је хтео да се у часу допремања кинеске помоћи Србији, на сурчинском аеродрому марта 2020. затекло цело српско руководство на средокраћи између ракетних комплекса руске војске на Криму и њених снага на северу Италије (први пут у историји) упућених да помогну становништву погођеном епидемијом вируса короне.

ЗАКЉУЧАК

Једна од важних последица пандемије и успостављања нових интересних сфера (зона развоја) биће напуштање економије нафте, гаса, угља, атомске енергије и замах таласа технолошких иновација у којима ће доминирати вештачка интелигенција, информативне технологије, биотехнологија, нанотехнологије и когнитивне науке. Извесно је уклањање финансијских институција старог поретка тј. барона шпекулација на рачун емисије (њихова делатност кулминирала је 1987-2008), нестанак средње класе (на њен рачун биће спроведене многе економске и политичке реформе), радикално смањење становника са високим образовањем и промена начина стицања и преношења знања, вештина и информација уз помоћ блокчејн технологија и криптовалута. Развој догађаја на простору бивше СФРЈ и у Европи указује

на скоро преуређење садашњег балканског провизоријума. Главни правци деловања српске елите усмерени су према великим и регионалним силама: САД, Русији, Кини, Турској и Немачкој. Србија је у сукобу са чланицама НАТО пакта чију политику сумира захтев немачких парламентарараца упућен 2013. да Срби «промене свест». Евроатлантски свет поштрио је ултиматум Аустро-Угарске упућен српској влади уочи Великог рата (Бегенишић, 2013). Тиме је поништен маневарски простор Србије али и европских држава. Српска елита данас стоји између курса преузетог од југословенских националиста и историјске прилике да да своју изворну космополитику и геополитику док стари поредак нестаје а нови још увек није зачет. Пошто претходних деценија није могла да успостави сношљиве односе Србије и евроатлантског света, добила је неочекивану прилику да у наредних неколико година обнови духовни и културни живот. Особена космополитика Србије омогућила би елити да ступи у сложене односе са владајућим круговима великих сила на темељу географског положаја и духовног наслеђа, те високих идеала и циљева. Од расплета светског хибридног рата који се води зависи судбина читавог Балкана. Окно могућности за балкански свет вероватно ће бити отворено још неколико година.

ЛИТЕРАТУРА

Анђелковић, Драгомир „Занемаривање Русије“ 3.4.2020. *Нови стандард*, <https://www.standard.rs/2020/04/03/d-andjelkov-ic-zanemarivanje-rusije/>

Бранко Павловић, „Кина - капитализам, социјализам, развој“. НСПМ, 02. децембар 2017. <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/kina-kapitalizam-socijalizam-razvoj.html>

Лекић Славољуб, „Геополитички паразитизам Југословенске револуције“ 2013. http://www.akademiasrbija.com/index.php?option=com_content&view=article&id=7780:geopolitiki-parazitizam-jugoslovenske-revolucije&catid=38:cat-komentari-vesti&Itemid=54

Николић Горан, Петровић Предраг, „Трговинско-технолошки рат Америке и Кине као почетак новог хладног рата?“, *Национални интерес*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2020 стр. 135-162.

Норама и одлука. Карл Шмит и његови критичари. Превод Данило Баста, избор Слободан Самарџић. Београд, 2001. Филип Вишњић. стр. 91.

РТС, „Кинеске ракете на граници са Русијом, Кремљ наводи да није забринут“, 24.1.2017. <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/2604714/kineske-rakete-na-granici-sa-rusijom-kremlj-navodi-da-nije-zabrinut.html>

ТАСС, „Путин заявил, что постсоветские страны постепенно преодолевают страхи возрождения СССР. 19.4.2020. <https://tass.ru/politika/8281131>

Begenišić Ljiljana, „Ucene i ultimatum Srbiji i za 21. vek“, *Večernje novosti*, 30.3.2013. <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:426984-Ucene-i-ultimatum-Srbiji-i-za-21-vek>

David McCullough, *Truman*, Simon & Schuster, New York, 1992. p. 262.

Sohu „Четыре слабых места России. Sohu (Кина), 17.11.2019. <https://inosmi.ru/social/20191117/246222749.html>

The People’s Republic of China. U.S.-China Trade Facts. The Office of the United States Trade Representative. <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>

The Saker, „The Decreasing Relevance Of Sino-Russian Rivalries“, September 24, 2018. <http://thesaker.is/the-decreasing-relevance-of-sino-russian-rivalries/>

Slavoljub Lekic

POSPANDEMIC ORDER

Resume

The article discusses the relations of the great powers after the pandemic and the possible answers of Serbia. In the coming years, we can expect a wave of technological innovation and abandonment of the economy of oil, gas, coal, nuclear energy and rapid development and wide application of achievements in the fields of artificial intelligence, information technology, biotechnology, nanotechnology and cognitive sciences. Many current political analyzes deal with the relations between the United States, Moscow and Beijing and their new agreement on world order. Two views on the relations between China and Russia stand out in particular. First, that liberal, capitalist Russia and communist China are united against the United States. Secondly, that Russia will, sooner or later, become the prey of China, which would give the latter unprecedented strength. Today, Russia and China are partners that are cautiously deepening their cooperation since they have found a balance point in their mutual relations. Hence, Russia is carefully helping China defend itself against US pressure. On the other hand, the Chinese leadership concluded that it is unreasonable to reach for resources that Moscow is already willing to sell. A war for Siberia would ruin China's lucrative cooperation with Eurasia and bring it certain fiasco. The recent development of the events in the former SFRY and in Europe indicates the imminent reorganization of the current Balkan provisional. The main directions of action of the Serbian elite are directed towards both large and regional powers: the USA, Russia, China, Turkey and Germany. Today, the Serbian elite stands between the foreign policy course of the former SFRY and the new circumstances that give it the opportunity to design its original geopolitics. Serbia's geopolitics would enable the elites to enter into complex relations with the elites of the great powers on the basis of geographical position and spiritual heritage, as well as high ideals and goals.

Keywords: Serbia, Balkan, Serbian Elite, USA, China, Russia.

---

* Овај рад је примљен 19. фебруара 2020. године, а прихваћен на састанку Редакције 10. августа 2020.године.